

'Als boer ben je ook veel met lijnen bezig. Er zit veel konstruktie in dat werk. Land inzaaien, sloten graven. Een haal door de grond en wat je dan ziet zijn lijnen. Hoe deel je iets in? Dat zit ook in het schilderen. De boer is van nature een ideeënman, hij moet een plan maken. Tekenen en schilderen heb ik eigenlijk altijd gedaan. Je denkt altijd beeldend. Ook een boer is met vormgeving bezig. D'r moet nog zoveel vorm gegeven worden'. (Dit laatste met een lichte snik van ironie.)

Er zit nog veel boer in Han Jansen. Schilder in Eelderwolde, 46 jaar. De term beeldend kunstenaar past niet bij hem. Het gaat goed met hem en hij hoopt van iedereen hetzelfde. (Da's meer dan een flauw grapje.) Ook de lezers van Noorderbreedte kennen een deel van zijn werk: Vier 'planverschuivingen' op de omslagen van evenzoveel nummers van dit tijdschrift. In het echt zijn ze nog mooier. Leerde het boerenvak, autodidakt in het schilderen. Rijdt onverwacht veel kilometers, vooral richting het wad, waar, zoals hij zelf zegt, 99 procent van zijn leven mee te maken

heeft.

'Ik ben geboren vlakbij het gemaal van de Negenboerenpolder, Kloosterburen. De zoon van een boer, iets anders zat daar niet. Er waren wel kleine huisjes, maar niet in die polder. Ik was één van de elf kinderen, nog de ruige tijd. Zichten en slootgraven waren voor ons heel natuurlijke dingen. En dat er te veel riet in de sloot stond. Twee broers van mij zitten nu op de boerderij. Ik ben altijd aan het schilderen. Ik nu nog een boer? Nee, je bekijkt het altijd met de ogen van een schilder, hè. Ik sta niet tien of twaalf uur achter de aardappelsorteer-machine. Ik zou geen aardappel meer kunnen eten, denk ik. Tekenen en schilderen heb ik altijd gedaan. In de stookhut naast de boerderij'.

Zijn ouders, katholiek en niet-onbemiddeld, stuurden Han naar het internaat Rolduc, een kostschool-instituut voor een HBS-opleiding. Uit die tijd herinnert hij zich latere hotemetoten als Hoefnagels (van de KSH tot voor kort), Luns (van Joseph en Buitenlandse Zaken) en Martin van Doorne (van die Nederlandse auto).

'Het kon natuurlijk helemaal niet, dat er ook een schilder uitgekomen is. Verder heb ik nooit wat afgemaakt. Het mislukte altijd. Ik was het ritme kwijt. Toch was er wel wat creativiteit op Rolduc. De tekenleraar zei: Het erge van oorlog is, dat je prikkeldraad wilt schilderen, terwijl je eigenlijk eieren zou moeten schilderen. In 1944, ik was toen dertien jaar, ging ik terug naar de boerderij. Daar zaten ontzettend veel onderduikers en evacués. En wij op strooptocht op hazen, fazanten en patrijzen. En iedere vrijdag op 't wad botje prikken. Er was in die tijd van alles te beleven voor jongens van die leeftijd'.

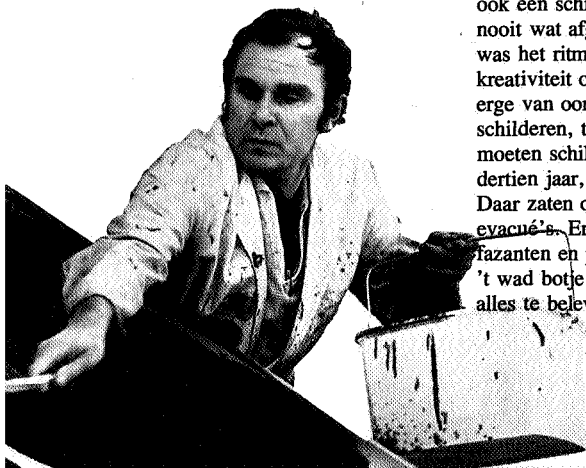
(Een paar verhalen, waarbij Han Jansen zomaar overgaat op het Gronings. 'Als ik in die omgeving denk, en heel sterk ook op 't wad, dan praat ik altijd Gronings'.)

'De gebroeders Meijer hadden een eendekooi om hun boerderij. De moffen hadden er lol in om op de eenden te schieten. De gebroeders Meijer schoten gewoon terug. Toen ze naar Duitsland gebracht werden, runden wij hun boerderij er gewoon bij'. Katholiek-protestant: 'Er was lange tijd geen regen gevallen. Een boer van de andere godsdienstige kant stak zijn vork omhoog hemelwaarts en riep naar de overkant van de sloot: 'Hij moakt er niks van, ja. D'r moet neudig een neie komm'n'.

Na de oorlog ging Han Jansen nog een tijdje naar de middelbare landbouwschool in Raalte. 'Ook rooms. Dat ik me toch nog in het boerenvak probeerde te bekwamen, was denk ik, een kwestie van onzekerheid. Iedereen leerde een vak. Ik ben er nooit rouwig om geweest, het was een opleiding met de natuur. Maar het werd toch altijd weer tekenen en schilderen. Ik heb van alles uitgeprobeerd. Dat kon ook makkelijk, want ik heb geen schildersopleiding gehad. Je moest zelf leren en ondervinden wat verf was. Ik ben nooit bang geweest voor technieken. Op mijn achtentigste had ik mijn eerste expositie. Toen durfde ik het pas aan, denk ik'.

Het wad

'Met het wad ben ik onontkoombaar verbonden. Vroeger was dat voor mij een heel vanzelfsprekende, een natuurlijke situatie. Het gevaar van het wad heb ik ook altijd gevoeld. Da's wat tegengesteld aan jullie. (Tegen Jan Abrahamse van zoals daar zijn de Waddenvereniging). Gaten in de dijk, dan werd je er als kind heen gestuurd om mee te helpen bij het repareren. Op de kwelder sneed je dan de zode. Daar heb je al weer het konstruktieve

dat in het werk zit daar. Ik schulde vroeger altijd bij het gemaal, wanneer het stormwacht was.

Je keek naar het wad en dan zag je het slib naar je toekomen. Wanneer wordt er weer ingedijkt? Het was altijd heel natuurlijk, dat er weer een dijk omheen gelegd werd. Nu zou ik het niet meer zeggen, het is nu onzinnig om het te doen. (En weer meer tegen Jan A. dan tegen mij). Je bent ook niet zo lyrisch van het wad, als er een gat in de dijk zit. Doodsbenauwd dat je verzuipt. Ik heb vier of vijf rotstormen meegemaakt. Dat de wind door je huis gierde, omdat het rieten dak er in stukken afgewaaid was. Het bezig zijn met dijkwerken is voor de mensen daar een vanzelfsprekende activiteit en ligt in de lijn van de geschiedenis. Dat zet je ineens zomaar stop. Dat geeft voor hen wel wat te verstouwen.

Als je van landschap houdt, is er geen lelijk landschap. De Veenkoloniën zijn ook mooi. Dat ze daar al die kanalen dichtgeflinkerd hebben. Ik geef heel weinig om alles wat belegen is, je moet creatief zijn, je moet vooruit. Maar de meeste fouten ontstaan, als je iets gaat afbreken. Dan is er geen discussie meer mogelijk. Daar moet je voorzichtig mee zijn. Op de klei en ook in de Veenkoloniën maakten ze iets vanuit het niets. Ze maakten land waarop gebouwd, gekreërd kon worden. Dan is het ook een hele kleine inspanning om wat te behouden. Boeren zijn vaak hardleers'.

Gemaal Negenboerenpolder

Het gemaaltje van de Negenboerenpolder moet er blijven, laat Han Jansen bij vele gelegenheden weten; ongeveer zoals die Romeinse senator elke keer weer stelde, dat Carthago verwoest diende te worden. Het sluisje en het stoongemaal (zie ook Noorder-

breedte 1, pag. 17) deden dienst van 1872 tot 1929 en dreigen het loodje te leggen bij de aanstaande dijkverhoging.

'Een groot bezwaar van schilders is, dat ze altijd op hun eigen individuutje bezig zijn om te ordenen. Milieumensen-in-georganiseerd-verband zijn bezig mensen te ordenen om te voorkomen dat er bepaalde dingen mis gaan. Dat gemaaltje mag ook niet mis gaan. Hoeveel zou zo'n kilometer dijkverhoging nou kosten? Dan is het toch een luttel bedrag om dat gemaaltje er te laten staan. Laten ze daar maar een kunstenaar voor inschakelen, dat gebeurt toch meestal te laat. Ik heb wel een ontwerp in mijn hoofd. Je moet niet direkt gaan omhakken. Dat kan iedereen. Net zoals achter ons huis. Het mooiste landschap dat er was. Op gruwelijke wijze verpest door de uitbreidingswerkzaamheden aan het Paterswoldsemeer. Ik heb alles gefotografeerd – ik had nog nooit met zo'n toestel in mijn handen gestaan –; het moest op de plaat hoe de natuurlijke vorm hap voor hap verdween. Ook hier krijg je zo'n soort Noordoostpolder-verhaal. Heidemij en Grontmij vertrouw ik niet. Alle boeren wilden graag naar de Noordoostpolder, omdat ze er zo vreselijk rationeel konden werken. En ook in Noord-Groningen begonnen ze daarop rationele kavels te maken. Sloten dicht en het landschap kapot.

Protestschilder

Ik heb een hekel aan prikkeldraad in het land, aan rechte sloten, aan rijke populieren van precies acht na acht meter na acht meter. Ik heb vanaf het begin landschappelijke protest-schilderijen gemaakt. Philips kan er alles maken en verkopen. In 1962 maakte in de Produktie van de twee Achten. Ik vond dat men het landschap niet goed verschilderde. Koeien stonden altijd onder mooie boompjes en ginds schemerde dan het rode dak van de

boerderij. We leven in de tijd van de golfplaten op het dak, van schrikdraad, spermastieren. Ik werd bekend als koeieschilder. Tot in Limburg toe liep de mythe, dat die koeieschilder 's ochtens op zijn schamel onder de koe ging zitten en Anna's Adema 108 persoonlijk tot zijn mannelijke plichten aanzette. Iedereen moest zo'n koeieschilderij hebben opeens. Ik dacht: Val maar dood en ben er ook akuit mee opgehouden. De koeien pasten in die tijd in het raam van mijn eigen leven. Was altijd vrij abstrakt geweest in het schilderen en de omgeving begreep dat niet. Ik dacht toen: Dan grijp ik maar terug op de koe. Ik ben er bezeten van geweest.

Soms stopte ik jokes in de landschappen. Links een soort Drents oerschilderijtje en rechts helemaal strak met populieren op precies acht meter van elkaar. Mijn koeien zijn in sneltreinvaart opgenomen in de reclame. Je vindt mijn soort konstruktie van landschappen ook grafisch terug in dingen van Jaap Drupsteen bij de VPRO, het Gat van Nederland bijvoorbeeld, ook zat het in de decors van Zo is het toevallig ook nog es een keer. Voor een aantal mensen was het in vrij korte tijd van een grote herkenbaarheid.

Dank zij een Belg kwam ik aan het woord 'planverschuiving'. (De omslagen van de eerste jaargang Noorderbreedte). In Gent had ik een tentoonstelling met veel ruilverkavelingen. Ik probeerde wat van die serie onnatuurlijke schilderijen aan die Belg uit te leggen, toen hij riep: O, u bedoelt een planverschuiving.

De zes uitgaven van Noorderbreedte in 1978 krijgen als omslag Stroombeelden. Kijk maar achter het huis. Nee, ik laat het veel liever zien dan dat ik er nu over praat. Schrijf maar: Hoe de verf stroomt over de ribbels van het linnen. Van inspiratie heb ik nooit last gehad'. ■